Oponentský posudek na bakalářskou práci
Alena Mechtchanova: *Interpretace dramatu „Berušky se vracejí na zem“ Vasilije Sigareva*

Téma tzv. nového dramatu v Rusku a zvláště hry Vasilije Sigareva je u českých studentů velmi oblíbené, avšak nebo právě proto existuje jeho teoretické zpracování převážně pouze ve studentských pracích. O nich studenti navzájem nevědí, a proto je necitují. Existuje ovšem i diplomová práce na FF UK (Eva Dobrovolná: *Dramatik Vasilij Sigarev v kontextu „nové dramatiky*“; Praha 2007), která mohla být v kontextu dané práce alespoň zmíněna.

Již v úvodu svého posudku bych chtěla zdůraznit, že práce odpovídá požadavkům kladeným na tento typ a že její autorka Sigarevovu hru podrobně analyzovala. Čtení práce vyvolává dojem, že se jedná z velké části o její vlastní analytický či interpretační vklad. Alena Mechtchanová prokázala cit i nadání pro práci s literárním dílem. Osobně nejvíce oceňuji třetí kapitolu s názvem *Dětství*, v níž jsou podrobně analyzovány motivy matky, otce, dětské říkanky o berušce a motiv bonbonů v kontextu celé hry. V *Závěru* se pak autorce podařilo velmi výstižně a v kostce shrnout základní sémantické vrstvy dramatu *Berušky se vracejí na zem*.

Nebudu zde popisovat strukturu práce; jedná se v podstatě po krátké úvodní kapitole o výčet a analýzu hlavních motivů (aniž by je ovšem uchazečka jako motivy definovala), kterými jsou živí a mrtví, výše uvedené motivy konotující se s dětstvím, motiv smrti a motiv krutosti.
Uchazečka prozatím neumí pracovat s obecnou sekundární literaturou – dává přednost té, která se vztahuje přímo k analyzovaným textům. Prozatím také ještě chybí rozpoznání funkce jednotlivých interpretovaných prvků v kontextu analyzovaného díla i v kontextu širším. Nicméně pro práci bakalářskou je její přístup zcela dostačující – podařilo se jí prokázat, že se v literárním díle umí orientovat.

I proto mají následující poznámky či výtky sloužit jako impuls a poučení pro uchazeččinu další práci.

1. Místy se projevuje **terminologická nezkušenost** – např. se z mého pohledu se jedná *spíše o analýzu*, mnohem méně o interpretaci. To, co autorka avizuje jako kapitolu o interpretaci prostoru, *není prostorem z teoretického hlediska* – jedná se spíše o jeho atributy a o život jeho obyvatel. Popis prostoru zde tedy končí vymezením topoi Města a Hřbitova. *Odraz skutečnosti* je dnes již zastaralý termín. *Anotace* dle mého soudu *není anotací* – v té by měly být shrnuty základní aspekty, které jsou ve hře analyzovány – zde je anotace spíše zhuštěným obsahem hry.
2. Problematika **sekundární literatury a citace**: jak bylo naznačeno výše, autorka pracuje převážně s texty vztahujícími se k analyzovanému textu. Nicméně alespoň k problematice prostoru mohla využít něco z velmi bohaté sekundární literatury, používaný *Průvodce literárním dílem* není v tomto ohledu dostačující. Z českého prostředí mohla inspirativně snad posloužit i kniha Daniely Hodrové *Místa s tajemstvím* (1994). Práce mohla obsahovat kapitolu shrnující přehled dosavadní české i ruské vědecké produkce k V. Sigarevovi (alespoň práce školitelky mohly být uvedeny), aby bylo jasně poznat, kde končí vědomosti přebírané a kde přesně je vlastní autorčin vklad. S tím souvisí i poznámka k citování např. z Novikovových textů. Tak na s. 27 je právě u nejzajímavější pasáže dole odkaz na Novikova (mimochodem, nelze uvádět odkaz „Tamtéž“, pokud necitujeme jedno dílo ve dvou či více poznámkách jdoucích za sebou), ale nevíme, kde končí a kde vlastně začíná

vlastní autorčina myšlenka (je z Novikova poslední věta, celý odstavec….?). Totéž na s. 34, kdy před citátem ze hry je opět odkaz na stať Novikova, avšak samotný citát je opět uveden primárním textem. Na s. 43 je odkázáno na Novikova pouze u termínu „duální opozice“, avšak uvedené příklady sugerují dojem, že je autorka našla sama. Na s. 8. v Úvodu vlastně nevíme, kdo jsou oni diskutéři na ruské scéně – používání slova „mnozí“ či „někteří“ odkazuje k přebírání ruských materiálů, aniž by ovšem byl označen zdroj nebo aspoň aby bylo uvedeno „dle názoru toho a toho existují dvě skupiny…“. Takto přebíraná tvrzení práci i její samostatnost znehodnocují.

3. **Technické nedostatky**: objevuje se velmi typický problém rusismů. Ty mohou být sice projevem přílišné zaujatosti jazykem originálu a jazykem zvolené sekundární literatury, mohly by však být signálem i méně sympatického přebírání ruského textu bez označení citace či odkazu. Nejčastější chybou tohoto typu je termín „rozmývání hranic“ – v češtině takto neexistuje. Stejně tak slovo „zacyklit“ (se) je patrně převzato či špatně přeloženo z ruštiny (a zase se musíme ptát, kolik textu kolem tohoto slova je rovněž převzato). Nevhodné v odborném textu je použití výrazu „tímpádem“ – opět připomíná použití v ruštině. Alena Mechtchanova se jistě mohla vyvarovat i chyb v interpunkci, hrubky na s. 32 (ve shodě přísudku s podmětem) či chyb v diakritice. K technickým nedostatkům bych přičetla i automatické překládání citátů ze sekundární literatury do češtiny bez uvedení originálu a bez uvedení skutečnosti, že se jedná o uchazeččin překlad. Zcela zbytečným je pak podle mne překládání všech úryvků z dramatu do češtiny.[1] Nejen, že jim školitel i oponenti v jazyce originálu rozumějí, ale hlavně překlady zabírají zbytečně mnoho místa a mohou tak fungovat i jako náhražka samostatného textu či prosté „plnění stránkové normy“. Je sice pravda, že uchazečka věnovala překladům mnoho pozornosti a její překlady jsou velmi zdařilé, nicméně tato BP není věnována problematice překladu. V této souvislosti je myslím také zbytečné zabývat se přesným překladem názvu brouka „požarnik“ jako páteříček obecný či ruměnice pospolná (mimochodem, není uveden výkladový zdroj) – i v češtině existuje podobná záměna: tomuto broučkovi se říká v lidové mluvě „hrobařík“ a navíc hraje opravdu i v českém prostředí důležitou roli dětského vnímání prostředí hřbitova (vlastní zkušenost). Při překladu říkanky o berušce jen připomínám české říkadlo *Nebe-peklo-ráj*: „Beruško, beruško, kam poletíš? Do nebíčka nebo do peklíčka?“, které by mohlo alespoň částečně být využito – možná i v samotném názvu – a prostor mezi „rájem a peklem“ patrně také odpovídá sémantice hry.
4. **Impulsy k další analýze**: domnívám se, že by bylo dobře srovnat tzv. novou dramatiku (a zvláště právě V. Sigareva) s Čechovem (aspekt čekání, pasivity postav…), aby bylo možno pozorovat posun tohoto typu dramatu od moderny k postmoderně (termín PM používám nyní uzuálně). Samozřejmě nabízí se možnost i analýzy žánrového posunu ve srovnání s ruskou dramatikou z řad činarů či oberiutů (Vaginov, Charms, Vveděnskij). Sigarevovy hry by mohly být zkoumány i z hlediska tzv. postkoloniálních studií, tzv. třetího prostoru či v rámci Foucaultových „jiných prostorů“. Právě hřbitov je příkladem Foucaultovy heterotopie. Město na rozhraní světů, ve kterém bytují živí i mrtví, je typickým „třetím prostorem“ ve smyslu Homiho K. Bhabby. Zároveň by tak bylo ruské drama uváděno více do evropského kontextu a bylo by možno ukázat společné rysy ruské literatury v porovnání s literaturou a kulturou evropskou. V neposlední řadě je nutno také více uplatňovat evropskou literární a kulturní vědu i na díla ruská. Že je to možné, ukazují odborné práce německých a rakouských literárních vědců.

[1] Tento problém jsem konzultovala i s kolegy na FF UK a někteří z nich se domnívají, že překlady do češtiny jsou v BP a DP povinné.

Závěrem opakuji, že vyjmenované poznámky k předkládané práci mají sloužit spíše jako doplnění a impuls pro další uchazeččinu práci. Bakalářská práce plně odpovídá nárokům na tento typ, prozrazuje nadání A. Mechtchanové pro práci s literárním textem, a proto doporučuji hodnocení známkou **výborně**.

PhDr. Helena Ulbrechtová, Ph.D., v. r.

V Praze, 24. srpna 2011